

2K-136/2014

Nuoroda	http://eteismai.lt/byla/177514453455076
Data	2014-01-14

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš pirmininko Vytauto Piesliako, Viktoro Aiduko ir pranešėjo Vladislovo Ranonio,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo baudžiamąją bylą pagal nuteistosios V. L. kasacinį skundą dėl Kauno miesto apylinkės teismo 2012 m. gruodžio 20 d. nuosprendžio, kuriuo V. L. nuteista pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 307 straipsnio 2 dalį laisvės atėmimu vieneriems metams šešiams mėnesiams. Vadovaujantis BK 75 straipsnio 1 dalimi, 2 dalies 8 punktu, laisvės atėmimo bausmės vykdymas V. L. atidėtas dvejiems metams, įpareigojant neišvykti už gyvenamosios vietos miesto (rajono) ribų be nuteistojo priežiūrą vykdančios institucijos leidimo. Vadovaujantis BK 65, 66 straipsniais į bausmės laiką įskaitytas laikinojo sulaikymo laikas nuo 2011 m. kovo 7 d. iki 2011 m. kovo 9 d. Vadovaujantis BK 72 straipsnio 2 ir 5 dalimis iš V. L. išieškota konfiskuotino turto vertė, atitinkanti 48 000 Lt sumą. Vadovaujantis BK 72 straipsnio 2 dalimi, nuosprendžiui įsiteisėjus, konfiskuoti 570 Lt, saugomi Kauno m. Centro policijos komisariate.

Taip pat skundžiama ir Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2013 m. gegužės 31 d. nutartis, kuria nuteistosios V. L. apeliacinis skundas atmestas.

Teisėjų kolegija

Nustatė

V. L. nuteista už tai, kad, turėdama tikslą gauti turtinės naudos, nuo 2009 m. birželio mėn. tiksliai nenustatytos dienos iki 2011 m. birželio 15 d. organizavo prostitucijos verslą: periodiškai laikraščiuose ir įvairiuose interneto portaluose įdėdama skelbimus su merginoms siūlomu gerai apmokamu darbu ir taip ieškodama naujų darbuotojų prostitucijos veiklai vykdyti bei šiam verslui plėsti, taip pat skelbimus su užmaskuotais pasiūlymais dėl intymių paslaugų teikimo, nuo 2009 m. birželio 22 d. išsinuomojusi butą Kaune, (-), ir nuo 2010 m. birželio 28 d. išnuomojusi butą Kaune, (-), šiose patalpose palikusi falo imitatorius, botagus, pornografinio pobūdžio žurnalus, prezervatyvus, nuo 2009 m. birželio mėn., tiksliai nenustatytos dienos, suteikė šias patalpas V. K., nuo 2009 m. lapkričio mėn., tiksliai nenustatytos dienos, šias patalpas suteikė I. T., nuo 2010 m. birželio mėn., tiksliai nenustatytos dienos, šias patalpas suteikė V. B., nuo 2010 m. vasaros, tiksliai nenustatytos dienos, šias patalpas suteikė M. R., nuo 2010 m. vasaros, tiksliai nenustatytos dienos, šias patalpas suteikė S. J., nuo 2011 m. vasario mėn., tiksliai nenustatytos dienos, šias patalpas suteikė I. M.; žadėdama gerą darbo užmokestį bei geras darbo sąlygas 2011 m. balandžio mėn. laikotarpiu verbavo prostitucijai E. B., siekdama tikslu pelnytis iš jos vykdomos prostitucijos – vyro lytinės aistros tenkinimo už atlygį, ir toliau vadovavo V. K., I. T., V. B., M. R., S. J., I. M. prostitucijai nustatydama intymių paslaugų kainas, kontroliuodama klientų atvykimą, skirstydama gaunamą atlygį, ir ne mažesnę kaip 30 proc. dalį pasilikdama sau; taip pat, siekdama maskuoti vykdomą prostituciją, nurodė merginoms įgyti leidimus verstis individualia veikla – fizinės gerovės užtikrinimu, taip kas mėnesį iš merginų prostitucijos gaudama ne mažesnes kaip 2000 Lt neteisėtas pajamas, organizuodama ir vadovaudama prostitucijos verslui iš viso gavo ne mažiau kaip 48 000 Lt neteisėtų pajamų.

Kasaciniu skundu nuteistoji V. L. prašo panaikinti pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų sprendimus ir bylą

nutraukti.

Kasatorė teigia, kad teismų sprendimai yra nemotyvuoti ir nepagrįsti, priimti remiantis prielaidomis ir išvadomis, neatitinkančiomis bylos aplinkybių, netinkamai įvertinus įrodymus, neteisingai taikant materialiąją baudžiamąją teisę ir baudžiamojo proceso įstatymą, taip pat nukrypstant nuo teismų praktikos.

Kasatorės nuomone, esminė klaida, padaryta tiek ikiteisminio tyrimo metu, tiek teismuose, yra tai, jog nebuvo atribotos masažo, legaliai registruotos veiklos, nuo kurios buvo sąžiningai mokami mokesčiai į Lietuvos Respublikos biudžetą, erotinio masažo, intymių paslaugų teikimo sąvokos nuo prostitucijos organizavimo, kaip baudžiamuoju įstatymu uždraustos ir baustinos nusikalstamos veikos. Turėjo būti tiriamas veikos legalumo aspektas ir atskirtos legaliai gautos pajamos nuo pajamų, kurios esą gautos iš nusikalstamos veikos.

Kasaciniame skunde teigiama, kad Lietuvos statistikos departamento 2011 m. spalio 12 d. rašte Nr. SD-1147, kuriame aptariama EVRK 2 redakcijos 96.04 klasės „Fizinės gerovės užtikrinimo veikla“, nurodoma, kad šios klasės veikla apima plataus spektro fizinės gerovės užtikrinimo veiklą, išskyrus gydomąjį masažą ir terapiją. Veiklų klasifikatorius yra parengtas pagal Statistinį Europos Bendrijos ekonominių veiklos rūšių klasifikatorių, o pajamos nėra išskiriamos pagal tai, ar jos yra teisėtos, ar nelegalios, oficialios ar ne. Kasatorės nuomone, šis raštas turėjo būti vertinamas veiklos legalumo aspektu, todėl nepagrįstai buvo atsisakyta apklausti šį raštą parengusį asmenį. Kasatorės nuomone, veiksmai, kada buvo legaliai registruota veikla, legaliai mokami mokesčiai, negalėjo būti kvalifikuoti kaip nusikalstama veika pagal BK 307 straipsnio 2 dalį. Galiojantis teisinis reguliavimas, anot kasatorės, nedraudžia užsiimti masažo veikla asmenims, neturintiems medicininio išsilavinimo, skiriasi tik ekonominės veiklos klasifikacija. Veikla buvo registruota ir mokesčiai mokami būtent pagal tokią veiklos klasifikaciją.

Kasaciniame skunde teigiama, kad ikiteisminio tyrimo metu Kauno AVPK ONTV 4-ojo skyriaus viršininkė I. S. Lietuvos statistikos departamento direktorės paprašė nurodyti, ar į veiklą Nr. 960400* „Fizinės gerovės užtikrinimo veikla“ įeina su erotiniais masažais susijusi veikla. Buvo išaiškinta, kad erotiniai masažai ir prostitucija patenka į klasifikatorių, tik prostitucija yra priskirtina 96.09 klasei „kita, niekur kitur nepriskirta, asmenų aptarnavimo veikla“, patenkanti į skirsnį „Palydos paslaugos“. Kasatorė teigia, sąžiningai deklaravusi vykdomą veiklą bei mokėdama mokesčius valstybei ir nepagrįstai buvusi nuteista.

Kasatorė nurodo, kad ji griežtai draudė teikti intymias paslaugas, ir tai turėjo būti vertinama veikos objektyviųjų ir subjektyviųjų požymių aspektu. Nė vienas klientas, anot kasatorės, kuris, teismų teigimu, gavo atlygintinį lytinės aistros patenkinimą, nebuvo apklaustas, todėl teismų išvada, kad vykdyta veikla atitinka prostitucijos sąvoką, yra nepagrįsta prielaida.

Kasatorė yra tos nuomonės, kad BK 307 straipsnio 2 dalyje numatyta baudžiamoji veika, kiek tai liečia prostitucijos sąvokos vartojimą, taip pat ir BK 308 straipsnyje vartojama prostitucijos sąvoka, baudžiamajame įstatyme tiesiogiai nėra atskleista, šiuose straipsniuose nėra nuorodų į kitus įstatymus ar kitus teisės aktus, todėl BK 307 straipsnio 2 dalies norma nėra blanketinė. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. gegužės 8 d. nutartyje Nr. 2K-227/2012 konstatuojama, kad prostitucija – tai veikla už pinigų arba kitokia turtinė nauda lytiškai santykiaujant ar kitaip tenkinant kitų asmenų lytinę aistrą. BK 307 straipsnis kriminalizuoja ne pačią prostituciją, bet prostitucija užsiimančių asmenų išnaudojimą, pelnymąsi iš jų. Visos BK 307 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytos veikos padaromos tiesiogine tyčia ir dėl savanaudiškų paskatų. Kaltininkas suvokia, kad gauna pajamų iš kito asmens prostitucijos, organizuoja ir vadovauja prostitucijai, ir nori taip veikti. Savanaudiškumas pasireiškia tuo, kad kaltininkas, atlikdamas minėtas veikas, siekia gauti turtinės naudos iš kito asmens prostitucijos, pelnytis iš jos. Šių išaiškinimų, kasatorės nuomone, teismuose buvo

nepaisyta, nes teismai netyrė ir nepasisakė dėl kasatorės veikos subjektyviosios pusės požymių, t. y. ar kasatorė suprato, kad asmenys, kuriems ji esą vadovavo ir organizavo, užsiima būtent prostitucija, ar norėjo taip veikti. Šiuo požiūriu aplinkybės, kad netapačios sąvokos – masažas, erotinis masažas, intymūs santykiai, lytiniai santykiai ir prostitucija – nebuvo tinkamai atribotos, turi reikšmės ir teisės į gynybą aspektu, nes taip užkertama galimybė efektyviai gintis nuo tokio neapibrėžto kaltinimo, kuriame nėra atskleistas nusikalstamas veikos pobūdis.

Kasatorė pasisako ir dėl BK 2 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto principo „įstatymo nežinojimas nuo baudžiamosios atsakomybės neatleidžia“, nes negali būti reikalaujama, kad baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo žinotų teismų praktiką, kai prostitucija imta pripažinti ne tik lytinį santykiavimą už atlygį, kaip jis suprantamas vidutinio išsilavinimo ir suvokimo žmogaus, o „kitokį lytinės aistros tenkinimą“. Faktas, jog prostitucijos sąvokos teisinė prasmė kito teismų praktikoje, niekaip negali būti traktuojamas baudžiamojon atsakomybėn traukiamo asmens nenaudai. Tiriant veikas, kvalifikuotas pagal BK 307 straipsnio 2 dalį, pasak kasatorės, būtina aiškintis, ar iš viso egzistavo tokie trečiųjų asmenų veiksmai kaip asmenų lytinių organų dirginimas už atlygį ir kaip baudžiamojon atsakomybėn traukiamas asmuo buvo susijęs su tokiomis veikomis, tai byloje tiriama nebuvo; minėtina, kad žmogaus fiziologija nepaneigia galimybės patirti seksualinį susijaudinimą lytinių organų iš viso neličiant, ir toks teisės taikymas bei aiškinimas, koks padarytas šioje byloje, teismų nuomone, yra tinkamas. Su tokiu aiškinimu kasatorė nesutinka ir mano, kad teismai padarė klaidingas išvadas dėl jos veikos kvalifikavimo bei nuteisimo.

Kasatorės nuomone, viena iš esminių netinkamo baudžiamojo ir baudžiamojo proceso įstatymo taikymo klaidų teismuose buvo padaryta be jokio pagrindo pripažįstant I. M. nukentėjusiąją, o pirmosios instancijos teisme – dar ir neišsprendus jos prašymo panaikinti nukentėjusiosios procesinį statusą. Pasak kasatorės, apklausus nukentėjusiąją, ji parodė, kad pati nerašė prašymo pripažinti ją nukentėjusiąją ir jokios žalos iš V. L. ir I. T. nepatyrė. Apeliacinės instancijos teismas, kasatorės teigimu, be jokio pagrindo pasisakė, kad nukentėjusiojo procesinio statuso suteikimas gali pagrįsti asmens, traukiamo baudžiamojon atsakomybėn, kaltę. Kasatorės nuomone, kaltę grindžia ne pats proceso statuso suteikimas, o nukentėjusiojo parodymai, duomenys, susiję su nukentėjimo dydžiu ir padariniais. Apeliacinės instancijos teismas, anot kasatorės, visiškai nepasisakė dėl apeliacinio skundo motyvo, jog pirmosios instancijos teismas iš viso neišsprendė prašymo nelaikyti I. M. nukentėjusiąją. Asmens nukentėjimas, kasatorės nuomone, turi būti ne bet koks, o dėl konkretaus baudžiamojon atsakomybėn traukiamo asmens (kaltininko) konkrečių veiksmų, susijusių su baudžiamosios bylos nagrinėjimo dalyku, bet tik ne dėl kokių nors kitų trečiųjų asmenų, nepatrauktų baudžiamojon atsakomybėn, veiksmų. Teismai privalėjo aiškintis, kokią teisinę reikšmę turėjo I. M., kaip nukentėjusiosios, procesinis statusas jai iškeltoje administracinėje byloje, nes Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 1821 straipsnis, numatantis atsakomybę už vertimąsi prostitucija, pateikia įstatyminę pastabą, jog administracinės atsakomybės netraukiamas prostitucija vertęsis asmuo, kuris į prostituciją buvo įtrauktas būdamas materialiai, dėl tarnybos ar kitaip priklausomas arba įtrauktas į prostituciją panaudojant fizinę ar psichinę prievartą ar apgaulę arba bet koku būdu įtrauktas į prostituciją būdamas nepilnametis ar (ir) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis ir yra pripažintas nukentėjusiuoju baudžiamajame procese. To padaryta nebuvo, nors I. M. tariamas nukentėjimas buvo grindžiamas būtent tuo, kad ji buvo patraukta administracinės atsakomybės už vertimąsi prostitucija ir nuo administracinės atsakomybės atleista nebuvo, nors kasatorė teigia neturėjusi ir negalėjusi turėti jokio procesinio statuso administracinio teisės pažeidimo byloje. Kasatorė mano, jog BPK 28 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta formuluotė, kad nukentėjusiuoju pripažįstamas fizinis asmuo, kuriam nusikalstama veika padarė fizinės, turbinės ar moralinės žalos, negali būti aiškinama taip, kad asmuo, jeigu jis neturi suvokimo trūkumų ir yra pilnametis, galėtų būti laikomas nukentėjusiuoju prieš jo valią, jeigu teismui akivaizdu, kad asmuo yra nukentėjęs, nors toks asmuo nukentėjusiuoju savęs nelaiko ir motyvuotai argumentuoja kodėl. Šiuo aspektu teismai padarė esminę baudžiamojo proceso klaidą, be jokio teisėto pagrindo laikydami I. M. nukentėjusiąją.

Kasatorė teigia, kad pirmosios instancijos teismas de facto taikė BPK 256 straipsnio 4 dalies normą, nors fakto aplinkybės pirmosios instancijos teisme nei prokuroro iniciatyva, nei paties teismo iniciatyva nebuvo keičiamos. Kasatorės nuomone, pirmosios instancijos teismas, pažeisdamas baudžiamojo proceso įstatymą ir konstitucinę jos teisę į gynybą, išplėtė esą padarytos nusikalstamos veikos ribas, nei tai aprašoma kaltinamajame akte, ir priteisė konfiskuotino turto vertę atitinkančią pinigų sumą (BK 72 straipsnio 2 ir 5 dalis). Kaltinamajame akte, pasak kasatorės, nusikalstamos veikos laikotarpis nurodytas nuo 2009 m. spalio mėn. tiksliai nenustatytos dienos, o nuosprendyje nurodoma, kad ji nusikalstamai veikė nuo 2009 m. birželio mėn. Tokia pirmosios instancijos teismo pozicija, pasak kasatorės, pažeidžia BPK 255 straipsnio 1 ir 2 dalis, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos Konvencijos 6 straipsnio 1 dalį bei Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Teismų praktikos departamento 2009 m. birželio 25 d. Baudžiamojo proceso kodekso normų, nustatančių bylos nagrinėjimo teisme ribas, taikymo teismų praktikoje apžvalgos išaiškinimus. Apeliacinės instancijos teismas šios klaidos neištaisė ir visiškai be jokio pagrindo ir be motyvų atmetė jos prašymą atidėti bylos nagrinėjimą, kol bus gautas Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas byloje Nr. 12/2010 pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus plenarinės sesijos prašymą (2010 m. kovo 5 d. nutartimi kasacinėje byloje Nr. 2K-P-36/2010), nors toks nutarimas tiesiogiai susijęs su apeliacinės instancijos teisme nagrinėjamu dalyku – netinkamu BPK 256 straipsnio 4 dalies taikymu pirmosios instancijos teisme.

Kasatorės nuomone, kaltinamajame akte nebuvo atskleistas tikslus jos padarytos nusikalstamos veikos laikas, o tai apribojo galimybes tinkamai gintis nuo tokio neapibrėžto kaltinimo, esą ji veikė nuo 2009 m. spalio mėnesio tiksliai nenustatytos dienos, o pirmosios instancijos teismas šį laikotarpį neteisėtai ir neleistinais išplėtė, nurodydamas, kad ji neteisėtai pajamas gavo nuo 2009 m. birželio mėnesio, tai neleistinais pasunkino jos padėtį ir yra esminis baudžiamojo proceso pažeidimas.

Kasatorės teigimu, kaltinamajame akte jai buvo inkriminuotas ne mažiau kaip 70 000 Lt neteisėtų pajamų gavimas, nors nei metodika, nei konkretūs duomenys, kuriais skaičiuojant prokuroras tokias pajamas pripažįsta neteisėtomis, nebuvo nurodomi. Teismai netyrė ir nevertino, kaip yra susiję jos sumokėti mokesčiai valstybei ir koks sumokėtų mokesčių santykis su konfiskuotinomis sumomis. Kasatorė nurodo, kad jos veikla buvo teisėta ir pajamos iš teisėtos veiklos negali būti konfiskuojamos. Teismai privalėjo atskirti, kuri pajamų dalis yra teisėta, o kuri neteisėta, nes priešingu atveju reikštų, kad valstybė gavo mokesčius iš neteisėtos veiklos ir dar papildomai konfiskuoja lėšas, gautas iš tos pačios veiklos.

Atsiliepimu į nuteistosios V. L. kasacinį skundą Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros Organizuotų nusikaltimų ir korupcijos tyrimo departamento prokurorė Nijolė Frolova prašo kasacinį skundą atmesti.

Prokurorė nurodo, kad pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ištyrė ir nepažeidžiant BPK 20 straipsnio reikalavimų įvertino įrodymus, kurie patvirtino, kad V. L. padarytoje veikoje yra objektyvieji ir subjektyvieji BK 307 straipsnio 2 dalyje numatytos nusikalstamos veikos požymiai. Teismai, pasak prokurorės, tinkamai atskleidė nuteistosios padarytos nusikalstamos veikos aplinkybes, nuosprendyje ir nutartyje nurodė motyvus, kuriais grindžiamos išvados dėl nuteistosios kaltės ir kuriais vadovaudamiesi atmetė V. L. teisinančius duomenis kaip prieštaraujančius įrodymų visetui. Teismų išvados dėl įrodytomis pripažintų nusikalstamų veikų aplinkybių yra pagrįstos ir teisingos.

Prokurorė teigia, kad pagal nustatytas faktines aplinkybes V. L. baudžiamasis įstatymas pritaikytas tinkamai, padaryta nusikalstama veika teisingai kvalifikuota pagal BK 307 straipsnio 2 dalį. Kasatorės pateikiama prostitucijos samprata, kuri priklauso nuo lytinių santykių buvimo ar nebuvimo, pačių nukentėjusiųjų suvokimo, anot prokurorės, yra per siaura, interpretuojama neteisingai, o pačių lytinių santykių nebuvimas savaime nepašalina vykdytos prostitucijos fakto.

Atsiliepime pažymima, kad aplinkybė, jog I. M., nors pati ir nelaikė savęs nukentėjusiaja, neturi reikšmės konstatuojant prostitucijos faktą, nes tai, kad mergina pateikiama kaip prekė jos pačios sutikimu, už kurios paslaugas seksualiniams poreikiams tenkinti vėliau atsiskaitoma pinigais, yra objektyviai žalinga pačiam asmeniui, be to, taip pažeidžiamos visuomenėje nusistovėjusios dorovinės nuostatos, kurias dabartinis baudžiamasis įstatymas saugo kaip vieną iš vertybių.

Prokurorės nuomone, kasacinio skundo argumentai dėl kaltinimo ribų išplėtimo, netinkamo BPK 256 straipsnio 4 dalies taikymo ir teisėtų pajamų neatskyrimo nuo esą neteisėtai gautų pajamų yra nepagrįsti, nes teismas kaltinimo ribų V. L. neišplėtė, o nuosprendyje nurodytas laikas, nuo kada V. L. organizavo ir vadovavo prostitucijos verslui, sutampa su kaltinamajame akte nurodytu laiku.

Nuteistosios V. L. kasacinis skundas atmestinas.

Dėl BK 307 straipsnio 2 dalies ir 72 straipsnio 2 dalies 3 punkto, 5 dalies taikymo

Prostitucija – tai veikla už pinigus arba kitokia turtinė nauda lytiškai santykiaujant ar kitaip tenkinant kitų asmenų lytinę aistrą. BK 307 straipsnis kriminalizuoja ne pačią prostituciją, bet prostitucija užsiimančių asmenų išnaudojimą, pelnymąsi iš jų. Pajamų turėjimas iš kito asmens prostitucijos reiškia, kad asmuo tam tikro susitarimo su prostitucija užsiimančiu asmeniu pagrindu gauna pajamų (visas pajamas arba dalį). Šis susitarimas gali būti susietas tiek priklausomybės ir prievartos santykiais, tiek ir laisva valia. Prostitucija užsiimantis asmuo gali mokėti kaltininkui už galimybę verstis prostitucija, taip pat už saugumo užtikrinimą, kitas jam teikiamas paslaugas, pavyzdžiui, už vežimą, patalpų suteikimą ir pan. Sąvadavimas prostitucijai – tai tarpininkavimas tarp prostitucija užsiimančiojo ir kito asmens, suvedant juos lytiniam santykiavimui arba kitokiam lytinės aistros tenkinimui. Sąvadavimas gali būti prostitucija užsiimančio asmens teikiamų paslaugų reklamavimas, jo pristatymas klientui, klientų paieška ir pan.

BK 307 straipsnio 2 dalis numato kvalifikuotą pelnymosi iš kito asmens prostitucijos nusikaltimo sudėtį. Šios nusikaltimo sudėties objektyvieji požymiai yra trys alternatyvios veikos: 1) prostitucijos organizavimas; 2) vadovavimas prostitucijai; 3) asmens gabenimas šio sutikimu prostitucijai į Lietuvos Respubliką ar iš Lietuvos Respublikos. Prostitucijos organizavimu laikytina veikla, nustatant laiką ir vietas, kur turi būti teikiamos lytinės paslaugos, organizuojant prostitucija užsiimančių asmenų atvykimą iš kitų vietovių, jų apgyvendinimą, koordinuojant bei kontroliuojant jų darbą ir buitį, palaikant drausmę, taikant tam tikras sankcijas už nusižengimus nustatytai tvarkai, rūpinantis naujų asmenų įtraukimu į prostituciją, priimant į grupę naujus asmenis arba kiti veiksmai, užtikrinantys nelegalaus prostitucijos verslo funkcionavimą. Vadovavimas prostitucijai – tai svarbiausių šio nelegalaus verslo organizavimo ir funkcionavimo klausimų sprendimas. Vadovavimas prostitucijai reiškiasi kaip asmenų, organizuojančių prostituciją, veiksmų koordinavimas, jų vaidmenų ir funkcijų nustatymas, konkrečių užduočių jiems skyrimas, pelno, gauto iš prostitucijos, skirstymas, lemiamo žodžio teisės turėjimas sprendžiant svarbius prostitucijos organizavimo klausimus ir pan. Už gabenimą atsako ne tik tas, kuris tiesiogiai gabeno asmenis, bet ir tas, kuris nupirko bilietus, sutvarkė dokumentus ir pan. Visos BK 307 straipsnio 1 ir 2 dalyse numatytos veikos padaromos tiesiogine tyčia ir dėl savanaudiškų paskatų. Kaltininkas suvokia, kad gauna pajamų iš kito asmens prostitucijos, organizuoja ir vadovauja prostitucijai, ir nori taip veikti. Savanaudiškumas pasireiškia tuo, kad kaltininkas, atlikdamas minėtas veikas, siekia gauti turtinės naudos iš kito asmens prostitucijos, pelnytis iš jos.

Kasatorė, remdamasi tuo, kad baudžiamasis įstatymas nepateikia prostitucijos sąvokos, teigia nežinojusi, kad lytinės aistros tenkinimas už užmokestį ne lytinio santykiavimo, o kitokiu būdu, teismų praktikoje yra vertinamas kaip prostitucija. Pasak kasatorės, BK 2 straipsnio 2 dalies nuostata, pagal kurią įstatymo nežinojimas nuo

baudžiamosios atsakomybės neatleidžia, negali būti taikoma, nes asmuo neprivalo žinoti teismų praktikos.

Su tokiais argumentais negalima sutikti. BK 2 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas vienas esminių baudžiamosios teisės principų – nėra nusikaltimo be įstatymo (nullum crimen sine lege). Asmuo atsako pagal šį Kodeksą tik tuo atveju, jeigu jo padaryta veika buvo uždrausta baudžiamojo įstatymo, galiojusio nusikalstamos veikos padarymo metu. Kadangi šis principas taip pat įtvirtintas Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 7 straipsnyje, tai principo aiškinimui ir taikymui reikšminga, be kita ko, Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) praktika. EŽTT sprendimuose (e. g. Kuolelis, Bartoševičius and Burokevičius v. Lithuania, nos. 74357/01, 26764/02 and 27434/02, judgment of 19 February 2008) konstatuota, kad Konvencijos 7 straipsnis turėtų būti aiškinamas ir taikomas (kaip išplaukia iš jo objekto ir tikslo) taip, kad būtų užtikrinta veiksminga apsauga nuo savavališko baudžiamojo persekiojimo, nuteisimo ir nubaudo. Taigi Konvencijos 7 straipsnis neapsiriboja kaltinamajam nepalankaus retrospektyvaus baudžiamosios teisės taikymo draudimu. Bendresne prasme jame taip pat įtvirtinamas principas, kad tik įstatymas gali apibrėžti nusikalstamą veiką ir nustatyti bausmę ir kad baudžiamasis įstatymas negali būti plečiamai aiškinamas kaltinamojo nenaudai, pavyzdžiui, taikant analogiją. Iš to išplaukia, kad nusikalstama veika turi būti aiškiai apibrėžta įstatyme. Šis reikalavimas yra patenkinamas tuo atveju, kai asmuo gali iš atitinkamos nuostatos ir prireikus pasitelkdamas šios nuostatos aiškinimą teismų praktikoje nustatyti, kokie veiksmai ar neveikimas sukels jo baudžiamąją atsakomybę (ibid.; K.A. et A.D. c. Belgique, nos 42758/98 et 45558/99, arr?t du 17 février 2005). Konvencijos 7 straipsnyje vartojama „įstatymo“ sąvoka atitinka „įstatymo“ sąvoką, nurodytą kituose Konvencijos straipsniuose; ši sąvoka apima tiek įstatyminę, tiek precedentinę teisę (teismų praktiką) ir suponuoja kokybinius reikalavimus, įskaitant prieinamumą ir numatomumą (ibid.). Dėl numatomumo EŽTT pozicija ta, kad ir kaip aiškiai būtų suformuluota teisės nuostata bet kurioje teisės srityje, įskaitant baudžiamąją teisę, neišvengiamai egzistuoja teismo aiškinimo elementas. Visada reikės išaiškinti abejonių keliančius klausimus ir prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių. Iš tiesų kai kuriose valstybėse Konvencijos dalyvėse progresyvus baudžiamosios teisės plėtojimas per teisminę teisėkūrą (precedentinę teisę) yra įsišaknijusi ir būtina teisinės tradicijos dalis. Konvencijos 7 straipsnis negali būti suprantamas kaip uždraudžiantis laipsnišką baudžiamosios atsakomybės normų išaiškinimą pateikiant teisminį aiškinimą nuosekliai nagrinėjant bylas su sąlyga, kad rezultatas yra suderinamas su nusikalstamos veikos esme ir pagrįstai numatomas (ibid.; EUROFINACOM c. France, no 58753/00, décision du 7 septembre 2004; Schluga v. Austria, nos. 65665/01, 71879/01 and 72861/01, decision of 26 September 2002). Numatomumo sąvokos ribos didele dalimi priklauso nuo atitinkamo įstatymo teksto turinio, jo taikymo srities ir asmenų, kuriems jis skirtas, skaičiaus bei ypatumų (e. g. K.A. et A.D. c. Belgique). Reikalavimas, kad baudžiamasis įstatymas turi būti numatomas, neprieštarauja tam, kad asmeniui tektų kreiptis kompetentingos konsultacijos siekiant atsižvelgiant į situacijos aplinkybes pagrįsta apimtimi įvertinti galimus konkrečios veikos teisinius padarinius, juolab kai asmuo yra profesionalas, kuriam įprasta būti ypatingai atsargiam (rūpestingam) atliekant savo darbą. Be to, iš tokio asmens galima tikėtis itin rūpestingo galimų pavojų įvertinimo (ibid.).

Atsižvelgdama į išdėstytus principus, kolegija pažymi, kad teismų praktikoje vartojamas prostitucijos apibrėžimas atitinka bendrinėje kalboje vartojamos prostitucijos sąvokos reikšmę, kuri apima ne tik lytinį santykiavimą, bet ir kitokį lytinės aistros tenkinimą už užmokestį. Tarptautinių žodžių žodynas apibrėžia prostituciją kaip lytinį santykiavimą arba kūno pasiūlą gašlumui patenkinti už materialinį atlyginimą (Tarptautinių žodžių žodynas. – „Alma littera“, 2005). Pati kasatorė skunde, be kita ko, nurodo, kad teisiškai pagrįsta yra tokia prostitucijos samprata, kuri būtų suderinta su BK specialiosios dalies XXI skyriumi „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui.“ Toliau kasatorė pažymi, kad „kitokio lytinės aistros tenkinimo“ sąvoka teismų praktikoje atsirado jau nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2004 m. gruodžio 30 d. nutarimo Nr. 49 „Dėl teismų praktikos išžaginimo ir seksualinio prievartavimo baudžiamosiose bylose“ ir kad ši sąvoka apima, be kita ko, lytinės aistros tenkinimą kitais būdais, negu numatyta BK 149 straipsnyje (t. y. ne lytinio

santykiavimo būdu), pavyzdžiui, dirginant lytinius organus. Toks lytinės aistros tenkinimas kaip prostitucijos forma pripažįstamas tiek administracinių teismų (pavyzdžiui, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartys administracinėse bylose Nr. N17-737/06, N575-4225/2010), tiek bendrosios kompetencijos teismų praktikoje (pavyzdžiui, kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-227/2012, 2K-315/2013).

Kolegija atkreipia dėmesį ir į tai, kad pagal Konvencijos 7 straipsnį kasatorei, kuri, jos teigimu, užsiėmė specifine veikla – masažo, įskaitant erotinį, paslaugų teikimo organizavimu, taikomi didesni reikalavimai, negu „bet kokio vidutinio išsilavinimo ir suvokimo žmogui“, į kurio suvokimą apeliuojama kasaciniame skunde. Ji turėjo galimybę pasidomėti atitinkamų įstatymų reikalavimais, jų aiškinimu bei taikymu teismų praktikoje ir įvertinti galimus savo veiklos padarinius.

BK 2 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta pagrindinė baudžiamosios atsakomybės nuostata, pagal kurią asmuo atsako pagal baudžiamąjį įstatymą tik tuo atveju, jeigu jis yra kaltas padaręs nusikalstamą veiką ir tik jeigu veikos padarymo metu iš jo buvo galima reikalauti įstatymus atitinkančio elgesio. Teismų išnagrinėti bylos duomenys apie nuteistosios išnuomotų butų aprūpinimą sekso reikmenimis, ten dirbusios moters patraukimą administracinę atsakomybėn už prostituciją ir kitos bylos aplinkybės patvirtina, kad nuteistoji V. L. suvokė savo veiklos nusikalstamą pobūdį ir norėjo taip veikti. Nustačius, kad nuteistoji organizavo ir vadovavo prostitucijai ir turėjo iš to pajamų, jos veiksmai pagal BK 307 straipsnio 2 dalį kvalifikuoti teisingai.

Teismai nustatė, kad nuteistosios V. L. veikla buvo susijusi su jos teikiamomis administracinėmis paslaugomis jos pačios sukurtam prostitucijos verslui, užmaskuotam legalia fizinės gerovės užtikrinimo veikla. Nusikalstamos veikos maskavimas legalia veikla yra nusikalstamos veikos padarymo būdas, todėl, nustatant iš nusikalstamos veikos gautų pajamų dydį, į tokios maskuotės metu patirtas išlaidas, taip pat ir atitinkamų mokesčių sumokėjimą, negali būti atsižvelgiama. Kasatorė iš jai inkriminuotos nusikalstamos veikos negalėjo turėti legalių pajamų, todėl jos tvirtinimas, esą teismai privalėjo atskirti jos legaliai gautas pajamas nuo nelegalių, nesusijęs su nagrinėjama byla. Pagal BK 72 straipsnio 2 dalies 3 punktą teismas privalo konfiskuoti iš nusikalstamos veiklos gautus pinigus ir kitus materialią vertę turinčius daiktus, o negalint to padaryti natūra – išieškoti atitinkamą pinigų sumą (BK 72 straipsnio 5 dalis). Teismai išieškotinę iš nuteistosios pinigų sumą pagrindė bylos duomenimis apie nuteistosios nusikalstamos veikos periodą ir jai perduotą dalį pajamų iš asmenų, kurie naudojos prostitucijos paslaugomis. BK bendrosios dalies normos, reglamentuojančios turto konfiskavimą, pritaikytos tinkamai.

Dėl bylos nagrinėjimo ribų ir kaltinimo pakeitimo teisme

Pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu nustatyta, kad nuteistosios V. L. nusikalstamos veikla tęsėsi nuo 2009 m. birželio mėnesio iki 2011 m. birželio 15 d.

Nuteistoji, remdamasi ta kaltinamojo akto dalimi, kuria jai inkriminuotas prostitucijos verslo organizavimas apibrėžtas laikotarpiu nuo 2009 m. spalio mėnesio iki 2011 m. kovo 7 d., tokį nusikalstamos veikos laikotarpio pakeitimą laiko kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimu iš esmės skirtingomis, kuriuo, neįspėjus jos apie galimą tokį pakeitimą, buvo suvaržyta jos teisė į gynybą ir padarytas esminis BPK pažeidimas.

Iš tikrųjų teismų praktikoje laikoma, kad nusikalstamos veikos apimties padidinimas, nors tai nelemia kitokio veikos kvalifikavimo, reikalauja BPK nustatytos esminių kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimo procedūros laikymosi. Pagal BPK 256 straipsnio 1 dalį tai gali būti padaryta tik prokurorui ar nukentėjusiajam pateikus rašytinį prašymą. Ši BPK norma Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2013 m. lapkričio 15 d. nutarimu pripažinta prieštaraujanti Lietuvos Respublikos Konstitucijai tik tiek, kiek nenumato teismo teisės pačiam teismui įspėti kaltinamąjį apie tokią galimybę, tačiau kolegija sprendžia, kad nagrinėjamoje byloje kaltinime nurodytos veikos faktinės aplinkybės nebuvo keičiamos, taigi ir esminis BPK pažeidimas nebuvo padarytas.

Iš kaltinamajame akte nurodyto V. L. nusikalstamos veikos aprašymo matyti, kad, nurodžius jai inkriminuotų veiksmų padarymo vietą, laiką, būdą, padarinius ir kitas svarbias bylos aplinkybes, padaryta apibendrinanti išvada, jog V. L. „... laikotarpiu nuo 2009 m. birželio mėn. tiksliai nenustatytos dienos iki 2011-06-15 organizuodama ir vadovaudama prostitucijos verslui gavo ne mažiau kaip 70 000 Lt neteisėtų pajamų“. Tuo tarpu pats jos nusikalstamos veikos aprašymas pradėtas nuo to, kad ji, „... turėdama tikslą gauti turtinės naudos, laikotarpiu nuo 2009 m. spalio mėn. tiksliai nenustatytos dienos iki 2011-03-07 organizavo prostitucijos verslą“. Tokį prieštaravimą kolegija vertina kaip techninę klaidą, kurios ištaisymas nereikalauja kaltinime nurodytos veikos faktinių aplinkybių pakeitimo procedūros, nes iš kaltinimo išdėstymo tikrasis nusikalstamos veikos laikotarpis yra suprantamas ir nepažeidžia kaltinamojo teisės į gynybą.

Dėl kitų kasacinio skundo argumentų

Kasatorė ginčija nukentėjusios statuso suteikimą I. M..

Minėta, kad baudžiamoji atsakomybė pagal BK 307 straipsnio 2 dalį kyla nepriklausomai nuo to, ar asmuo vertėsi prostitucija savo noru, ar būdamas priklausomas nuo besipelnančio iš jo prostitucijos kaltininko. Nuteistosios V. L. kasaciniame skunde nenurodyti teisiniai argumentai, kad nukentėjusios statuso suteikimas I. M. būtų suvaržęs įstatymo garantuotas nuteistosios teises ar sukliudęs teismams išsamiai ir nešališkai išnagrinėti bylą ir priimti teisingus sprendimus (BPK 368 straipsnio 2 dalis, 369 straipsnio 3 dalis). Pagal BPK 372 straipsnio 4 dalies 3 punktą šis klausimas kasacinės instancijos teisme negali būti nagrinėjamas.

Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į išdėstytus argumentus ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso 382 straipsnio 1 punktu,

Nutarė

Atmesti nuteistosios V. L. kasacinį skundą.